

Um slysatryggingu lögreglu- og slökkviliðs í Reykjavík, Björn Björnsson 20. febrúar 1940

Bjarni Benediktsson – Um slysatryggingu lögreglu- og slökkviliðs í Reykjavík, Björn Björnsson 20. febrúar 1940

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmalamaðurinn
Askja 2-7, Örk 6

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

UM SLYSATRYGGINGU

LÖGREGLU- OG SLÖKKVILIDS

I

REYKJAVÍK

I. SLYSABÓTAGREIÐSLUR BÆJARINS.

1. Slökkvilið.

- a) Kræfa slökkviliðsins um slysaftryggingu 1917.
- b) Slysaftryggingarsjóður bæjarins stofnaður 1920.
- c) Tilboð um slysaftryggingu.
- d) Samkomulag um slysabætur á milli slökkviliða og borgarstjóra 1920.
- e) Kræfa á bæjarsjóð um dánarbætur samkvæmt samkomulagi frá 1920.

2. Verkamenn.

- a) Höfn.
- b) Bæjarsjóður.
- c) Rafmagnsveita.

3. Fastir starfsmenn aðallega lögregla.

- a) Nauðsynin á hagnýtingu skyldaftryggingarinnar.
- b) Sjúkleikaforföll í lögreglunni.
- c) Skababótageiðslur til lögregluþjóna.

II. KRÖFUR LÖGREGLU- OG SLÖKKVILIÐS UM AUKAFRYGGINU 1939.

1. Erindi slökkviliðs.

2. Erindi lögregluþjóna.

3. Slysabætur og takmörkun á bótaskyldu.

4. Kostnaður við aukafryggingu slökkviliðs og lögreglu.

III. NIDURSTÖÐUR OG TILLÖGUR.

1. Réttur starfsmanna til aukafryggingu.

2. Frjáls slysaftrygging fyrir lögreglu- og slökkvilið.

3. Samkomulagsatriði.

4. Hagnýting slysaftryggingarinnar og aukabætur.

5. Tillögur.

I. SLYSABÖTAGREIDSLUR BÆJARINS.

1. Slökkviliðið.

a) Krafa slökkviliðsins um slysatryggingu 1917.

I ársbyrjun 1917 sendi hið fasta slökkvilið bæjarins, aðalslökkviliðið (í því skyldu vera 36 menn samkvæmt reglugjörð um skipun slökkviliðs og brunamála í Reykjavíkurborg frá 1913) bæjarstjórn erindi, þar sem m.a. var farið fram á, að liðið yrði tryggt gegn slysum á kostnað bæjarins. Skyldu slökkviliðsmenn, er biðu bana eða yrðu örkuðamenn af slysum við slökkvistörf bættir með 5 þúsund kr. Þeir skyldu enn fremur fá greidda alla læknishjálp vegna meiðsla, sem og kr. 4.00 á dag á meðan þeir kynnu að vera óvinnufærir. Töldu slökkviliðsmenn æskilegast, að bærinn tæki á sig áhættuna, tæki sjálfur að sér trygginguna.

Brunamálanefnd samþykkti í apríl 1917 að leggja til við bæjarstjórn að leitað yrði upplýsinga hjá slysatryggingarfélögum um kostnað við að tryggja slökkviliðið gegn slysum á þann hátt, er það óskaði eftir. Féll bæjarstjórn á að verða við þeim tilmælum. Varð þó allmikill dráttur á frekari framkvæmdum.

Það var ekki fyr en að slökkviliðið hafði ítrekað málaleitun sína seint á árinu 1919, að skriður komust á málið. Raunar var hafist handa um stofnun slysatryggingasjóðs á árinu 1919, og var varið 2000.- kr. til þess í fjárhagsáætlun bæjarins fyrir það ár. Tilgangurinn með þeirri fjárveitingu mun þó upphaflega hafa verið sá, að kaupa tryggingu handa slökkviliðinu.

b) Slysatryggingarsjóður bæjarins stofnaður 1920.

Af athugasemdum við fjárhagsáætlunina fyrir 1920 má

sjá, að tilboð þau, er bærast í trygginguna hafa þótt ófullnægjandi eða óaðgengileg, og var því horfið að því ráði að stofna sérstakan slysatryggingarsjóð fyrir þenn. Voru atlaðar 4000.- kr. í því skyni árið 1920. Athugasemdirnar bera einnig með sér, að tilstulunin var að tryggja verkamenn bæjarins, auk slökkviliðsins, enda bendir hin háa fjárveiting það ár, ótvírett í þá átt. Hinsvegar eru lögregluþjónarnir ekki tilnefndir, enda voru þeir enn fáir (1920 = 12) og tók ekki að fjölga til verulegra muna fyrir en all löngu síðar. (Tala þeirra var 1921-22 = 13, 1923-29 = 15).

Fræmragið til slysatryggingasjóðsins helst óbreytt fram til ársins 1925 (að því meðtöldu) - kr. 4000.00 á ári. Um leið og Slysatrygging ríkisins komst á, með lögum frá 27. júní 1926, sem gengu í gildi 1. jan. 1926, var fræmragið til slysatryggingasjóðs bæjarins lagt niður. Sjóðurinn var þó ávaxtaður áfram þangað til Eftirlaunasjóður Reykjavíkur var stofnaður 1930, og slysatryggingasjóðurinn var látinn renna inn í þann sjóð. Eignir slysatryggingasjóðsins voru þá orðnar rúmar 41 þús. kr., fræmrag bæjarins 26 þús. kr. og vaxtatekjur 15. þús. kr.

c) Tilboð um slysatryggingu.

Borgarstjóri mun hafa leitað munnlegra tilboða í slysatryggingu slökkviliðsins, og verður því ekki séð, hvar eða hve víða hann hefir borið niður. Aðeins eitt skriflegt tilboð liggur fyrir, frá umboðsmanni "Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898", Gunnari Egilesyni, dags. 15. maí 1920. Kostaði samkv. íðgjaldaskrá félagsins kr. 13.95 að tryggja einn mann árlangt fyrir 1000 kr. dánarbótum, 2000 kr. örorkubótum og 1 kr. dagpeningum, ef maður fatlaðist frá vinnu um tíma.- Miðað við 10 þús. kr. dánarbætur, eins og slökkviliðið virðist

nú hafa farið fram á, hefði trygging hvers manns kostað um 140.- kr. á ári, eða 5 þús. kr. fyrir 36 menn. Þess má geta, að dánarbætur skyldi því aðeins greiða, að hinn látni léti eftir sig "ekku eða lífserfingja, eða náð sttfolk, sem hann hafði að verulegu leyti séð fyrir".

Eins og áður getur þótti þetta tilboð óaðgengilegt og var því ekki sinnt. Sama máli var að gegna um önnur tilboð (munnleg), sem kunna að hafa borist. Þar af leiðandi var ekki annars úrkoستا, ef tryggingin átti að komast á, en halda áfram við stofnun slysaftryggingasjóðs bæjarins, eins og gert varráð fyrir í fjárhagsáætluninni fyrir árið 1920.

d) Sankomulag um slysbætur á milli slökkviliða og borgarstjóra 1920.

Þó að slysaftryggingasjóðurinn væri stofnaður, var eftir fyrir slökkviliðið að komast að endanlegu sankomulagi um slysbæturnar. Í sambandi við fráföll Þorsteins Þorvarðssonar, slökkviliðsmanns, er lést af slysum 1934, upplýstist, að sankomulag hafði náðst um það atriði á milli fulltrúa slökkviliðsins og borgarstjóra á árinu 1919 eða 1920. Af öðrum gögnum má ráða, að það hafi verið á árinu 1920. Varð sankomulag um að dánarbæturnar skyldu vera 10 þús. kr., en dagpeningar til manna er yrðu óvinnuféris um tíma kr. 15.- á dag.- Örorubætur skyldu vera sem svipaðastar því er tíðkast hjá slysaftryggingafélögum. (Þetta síðasta atriði er ekki tekið upp í vottorð það, sem um getur hér á eftir, en er samkvæmt munnlegum upplýsingum frá slökkviliðstjóra).

Frá 1920 er kyrt um tryggingarmálið. Má af því ráða, að það hafi þótt til lykta leitt. Þegar almenn slysaftrygging var löggleidd hötti þarinn að leggja fé til slysaftryggingasjóðsins, enda var hann tekinn til annara þarfa í þágu starfsmanna

bæjarins fjórum árum síðar. Bendir þetta hvorutveggja til þess, að bæjarstjórn hafi litið svo á, að hlutverki hans væri lokið um leið og slysaftryggingin komst á, og þær ástæður, er leiddu til stofnunar hans væru ekki lengur fyrir hendi. Þænum bæri ekki að sjá slökkviliðinu, fremur en öðrum starfsmönnum, sem tryggingarskyldir eru samkvæmt slysaftryggingalögunum, fyrir þærri bótum en þau lög gerðu ráð fyrir.

Slökkviliðið mun engum andmælum hafa hreyft þegar slysaftryggingasjóður bæjarins var lagður niður. Raunar var slökkviliðið ekki að spurt, eins og eðlilegt er frá sjónarmiði bæjarstjórnar, ef því er rétt lýst hér að framan. Hinsvegar hlýtur slökkviliðinu að hafa verið kunnugt um að sjóðurinn var lagður niður.

e) Krafa á bæjarsjóð um dánarbætur samkv. samkomulagi frá 1920.

Árið 1934, þ. 29. ág., lést einn slökkviliðsmanna, Þorsteinn Þorvarðsson, við bílalyf nálegt Gasstöðinni, er slökkviliðið var kvatt á vettvang vegna eldsvoða, er það taldi vera í Austurbænum, en reyndist að vera í Þingholtsstræti. lét hann eftir sig konu og þrjú börn í ómegð.

Bróðir Þorsteins, Jón að nafni, fór fram á það við bæjarráð, með bréfi dags. 4. okt. '34, að ekkju Þorsteins yrðu greiddar 10 þús. kr. í dánarbætur eftir mann hennar, og vitnaði í samkomulag það um slysaftryggingu slökkviliðsins frá 1920, sem áður var nefnt. lét hann vottorð fylgja bréfinu, undirrituðu af fulltrúum slökkviliðsins, sem staðis höfðu að samkomulags-umleitunum fyrir þess hönd. Taldi Jón og "að bæjarsjóður hafi með því að greiða slysabætur til Hjörleifs Þórðarsonar, er á sínum tíma var í slökkviliðinu, umsendar kr. 15.00 per dag, er hann brenndist á hendi við slökkvistarf, sannað greiðsluskýldu sína á fullum bótum fyrir Þorstein sál. Þorvarðsson".

Hjörleifur Þórðarson hlaut meiðslu í brunanum á Skólavörðustíg 45, gamlárskvöld 1926. Upphaflega bar slysa-tryggingunni ekki að greiða dagpeninga (þar í innifalinn sjúkrakostnaður) vegna slysa fyr en eftir 4 vikur, - kr. 5.00 á dag, og aldrei meir en 3/4 af dagkaupi manna eða tekjum. Hjörleifur fékk greiddar úr bæjarsjóði kr. 240.00 þ. 27. jan. 1927. Miðað við 15.- kr. á dag, hefir hann fengið greidda dagpeninga í rúman hálfan mánuð. Má þvíætla, að hann hafi verið orðinn vinnufær eftir þann tíma, og gat hann þar af leiðandi ekki átt kröfu á slysatrygginguna.

Slysatryggingunni bar að greiða í dánarbætur eftir Þorstein Þorvarðsson 4800.- kr., 3000 kr. til ekkjunnar og 600 kr. vegna hvers barns. Bæjarráð samþykkti á fundi 12. okt. 1934 að leggja til við bæjarstjórn, að ekkjunni yrði greiddar úr bæjarsjóði dánarbætur að upphæð kr. 5.200.00 til við-bótar 4800.- kr. frá slysatryggingunni. Samþykkti bæjarstjórn þá ályktun bæjarráðs með samhljóða atkvæðum á fundi sínum 15. nóv. þ.á., og féllt þar með á kröfu Jóns Þorvarðssonar.- Má jafnvel af því ráða, að bæjarstjórn hafi þá litið svo á, að samkomulagið á milli fulltrúa slökkviliðsins og borgarstjóra frá 1920 beri að skoða sem bindandi samning, þrátt fyrir að hin almenna slysatrygging hefði verið löggleidd.

Það er rétt að vekja athygli á því í þessu sambandi, að verðlagsbökkunin frá 1917 til 1920 (vísitala framfærslukostnaðar var 248 í okt. 1917 en 446 í okt. 1920) hefir óefað átt mikinn þátt í því, að samkomulag varð um meira en tvöfalt hærri slysabætur til handa slökkviliðinu á árinu 1920, en það fór fram á árið 1917. Árið 1934 þegar slysabætur svo voru greiddar samkvæmt þessu samkomulagi, eða með hliðsjón af því, var framfærslukostnaðurinn aftur orðinn nokkru lægri en hann hefði verið á

árinu 1917. Vísitalan var 228 í okt. 1934. Árið 1934 voru 5 þús. kr. því álíka mikils virði til framfaris og 10 þús. kr. á árinu 1920. Þess má og vanta, að ef Slysatrygging ríkisins hefði verið lögleidd á árinu 1920 í staðinn fyrir á árinu 1926 hefðu slysabæturnar verið ákveðnar hærri en raun varð á.

2. Verkamenn.

Slysabætur hafa ekki verið greiddar úr bæjarsjóði vegna slökkviliðsmanna nema í þau tvö skipti, sem um hefir verið rætt hér að framan, síðan 1926. Hinsvegar hefir þarinn greitt slysabætur vegna annara starfsmanna, bæði fyrir og eftir að Slysatrygging ríkisins tók til starfa.

a) Höfn.

Hjá Höfninni mun þeirri reglu hafa verið fylgt, að hafnarsjóður greiddi þeim mönnum, er slasast hafa við vinnu, kaup þeirra áfram, sem og læknskostnað, en innheimti aftur hjá slysatryggingunni það, sem henni hefir borið að greiða. Örorkubætur, ef um þær hefir verið að ræða, hafa þó eðlilega gengið til manna sjálfra. Ástvaldur Magnússon, er missti báðar fætur við uppfyllingu austur-hafnarbakkans um 1920, hefir haft fastan mánaðarlegan styrk, ásamt dýrtíðaruppbót, sem nemur nú samtals 168.- kr. á mánuði.

b) Bæjarsjóður.

Hjá bæjarsjóði hefir sú regla skapast í seinni tíð, að daglaunamönnum, sem orðið hafa fyrir meiðslum af slysum, hefir verið galdið kaup í eina viku, og er það með hliðsjón af og í samræmi við núgildandi slysatryggingalög. Samkvæmt II. kafla alþýðutryggingalaganna 10. gr. greiðir slysatryggingin aldrei dagpeninga "fyrir fyrstu 7 dögana eftir að hinn slasaði

varð óvinnufær. Frá þeim tíma greiðast dagpeningar, nema hinn tryggði haldi kaup, sem er að minnsta kosti jafnhátt dagpeningunum, og hefjast dagpeningagreiðslur þá jafnskjótt og kaupgreiðsla fellur niður".

Bæjarsjóður greiðir yfirleitt ekki sjúkrakostnað til starfsmanna vegna slysa. Með alþýðutryggingalögnum, sem gengu í gildi 1. apríl 1936 varð sú breyting á ákvæðunum um greiðslu sjúkrakostnaðar frá slysaftryggingunni, að nú skyldi sjúkrakostnaður (læknishjálp, sjúkrahúsvist og 2/3 hlut lyfja og umbúðakostnaðar utan sjúkrahúss) greiðast frá því að slysið vildi til, ef það veldur sjúkleika og vinnutjóni lengur en 10 daga. Samkvæmt slysaftryggingalögnum frá 8/9-1931 bar tryggingunni ekki að greiða sjúkrakostnað fyr en eftir 10 daga og eftir eldri lögum ekki fyr en eftir fjórir vikur eða 28 daga. Fram að þeim tíma fékkst ekkert greitt af sjúkrakostnaði þótt sjúkleikinn varaði lengur.

Á árinu 1932 greiddi bæjarsjóður Óskari Ólafssyni, verkamanni, er slasað hafði í dýrtíðarvinnunni 26. nóv. 1932 kr. 42.50 vegna sjúkrahjálpar. Var það réttur helmingur þess sjúkrakostnaðar, er Ólafur hafði greitt. Hinn hlutann hafði slysaftryggingin galdið, og samsvaraði hann þeim kostnaði er var áfallinn eftir að 10 dagar voru liðnir frá því, að maðurinn slasaðist.- Bæjarverkfæðingur hafði lagt til að þessi reikningur yrði greiddur í þetta sinn, en bæjarráð hlutaðist til um, að ákvæðunum um greiðsluskyldu slysaftryggingarinnar á sjúkrakostnaði yrði breytt.- Fleiri tilfelli um greiðslur sjúkrakostnaðar til verkamanna er ekki að finna í plöggum bæjarsjóðs um þetta efni.

c) Rafmagnsveita.

Hjá Rafmagnsveitunni hefir svipaðri reglu verið fylgt

og hjá bæjarsjóði um greiðslu á kaupum til manna, sem fatlast hafa frá vegna meiðsla. Þeir hafa haldið kaupinu þangað til dagpeningagreiðslurnar frá tryggingunni byrja. Sjúkrakostnað, sem hlotist hefir af slysum og slysaftryggingunni ber ekki að borga (t.d. valdi meiðsli sjúkleika og vinnutjóni skemur en 10 daga, samkv. núgildandi lögum), hefir Rafmagnsveitan yfirleitt greitt.

Þá hefir Rafmagnsveitan og greitt dánarbætur í þau tvö skipti, að verkamenn hafa bæði bana af slysförum við störf í þágu hennar, bæði fyrir og eftir að slysaftryggingin komst á, eða á árinu 1921 og 1935.

Haustið 1921 lést Einar Stefánsson, er hann var að vinnu við lágspennukerfi bæjarins. lét hann eftir sig konu og tvö börn. Voru ekkjunni greiddar 6 þús. kr. til þess m.a. að hún gæti haldið húsi, er Einar hafði nýlega byggt við Hönnugötu.

Vorið 1935 (þ. 23. maí) beið Gissur Grímsson, verkamaður bana af slysförum við Sogsvirkjunina. Var farið fram á 15 þús. kr. dánarbætur fyrir hann. Hafði Eggert P. Briem forgöngu í málinu. Rökstuddi hann kröfu sína með því, að Gissur, sem var 57 ára að aldri, mundi hafa getað starfað enn í fimm ár eða til 62 ára aldurs, og unnið fyrir 15 þús. kr., reiknað með þrjú þús. kr. árslaunum.

Rafmagnssetjóri fékk erindi E. P. Briem til umsagnar, og lagði til að ekkjunni, sem hafði fyrir þrem börnum innan fermingaraldurs að sjá, og bar að fá frá slysaftryggingunni kr. 4800.00, yrðu greiddar 6 þús. kr. til viðbótar. Taldi hann það í samræmi við áður gefið fordæmi, þ.e. á árinu 1921.

Raunar geta þessi dæmi ekki talist fyllilega hliðstæð, þar sem bætur voru greiddar annarstaðar frá í öðru tilfallinu (úr slysaftryggingunni 1935) en hinu ekki. Sé tillit tekið til

verðlagsbreytinganna á tímabilinu, verður samanburðurinn enn óhagstæðari. Óhætt mun hinsvegar að fullyrða, að afgreiðsla dánarbótakröfunnar vegna fráfalls slökkviliðsmannsins árið 1934 hafi haft áhrif á afdrif þessa máls Rafmagnsveitunnar. Bajarstjórn samþykkti á fundi 17. okt. 1935, að greiða ekkju Gissurar Grímssonar kr. 6000.00, er færðust á óviss gjöld Sogsvirkjunarinnar.

3. Fastir starfsmenn aðallega lögregla.

Slysabatur þær, er að framan hafa verið ræddar og bærinn hefir greitt umfram það, er honum hefir borið skylda til, eru aðallega vegna daglaunamanna. Með föstu starfsmennina horfir málið nokkuð öðruvísi við. Þeir halda kaupí sínu, þótt þeir fatlist frá störfum um tíma.

a) Naðsýnin á hagnýtingu skyldutryggingarinnar.

Rétt er að geta þess strax, að það ákvæði laganna, að slysetryggingunni beri ekki að greiða dagpeninga vegna manna, er fá greitt kaup, virðist ákaflega óeðlilegt. Dagpeningarnir settu að ganga til vinnuveitandans, sem kostar trygginguna, en nýtur ekki starfskrafta hins tryggða, vegna bótaskylds slyss. Í framkvæmdinni hefir heldur ekki þótt fært að fylgja þessu ákvæði, og dagpeningagreiðslur látnar hefjast eftir 14 daga.

Það verður að teljast aukakostnaður fyrir vinnuveitandann að greiða starfsmanni laun, án þess að geta fært sér í nýtt starfskrafta hans, enda þótt vinnuveitandinn hafi ekki annan beinan kostnað af fjarveru starfsmannsins.

b) Sjúkleikaforföll í lögreglunni.

Hjá lögregluliði þajarins eru allmörg dæmi þess a síðustu árum, að lögregluþjónar hafa verið fjarverandi um lengri eða skemmri tíma vegna sjúkleika, sem stafar af meiðslum er þeir

hafa hlotið í starfi sínu, stundum mörgum árum áður en sjúkleikinn kemur fram. Þá hefir bæjarsjóður og haft nokkur bein útgjöld vegna slíkra sjúkdómsforfalla.

Í uppbótinu 9. nóv. 1932 slósuðust 19 lögregluþjónar meira og minna. Ymsir þeirra lagu mánuðum saman, einn samfleytt í ca. 8 mánuði (Sigtryggur Eiríksson). Fyrir einhverja handvömm, hverjum sem þar er aðallega um að kenna, voru þessi slys ekki tilkynnt slysatryggingunni. Þeirinn hefir því orðið að bera sjálfur allt það vinnutjón, sem hlotist hefir af þessum slysum, sem og töluverðan beinan sjúkrakostnað.

Bótakröfur bæjarins á hendur slysatryggingunni eru nú sjálfsagt fyrntar með öllu, nema hægt væri að komast að sérstöku samkomulagi við trygginguna. Sama er að segja um örorkubætur til handa þeirra lögregluþjóna, er nú hafa látið af störfum vegna afleiðinga af slysunum.

Bæjarsjóður greiðir nú árlega um 2000.- kr. til slysatryggingarinnar vegna löggæslu, og undanfarin 6 ár nema greiðslurnar nærfellt 10 þús. kr. Það mun erfitt að gera sér fyllilega grein fyrir þeim kostnaði, beinum og óbeinum, sem þeirinn hefir orðið fyrir vegna slysfara í lögreglunni eða hvaða kröfur hann hefir átt á slysatrygginguna. Veikindaforföllum lögregluþjónanna hefir ekki verið haldið saman og heildaryfirlit er heldur ekki fyrir hendi um hin beinu útgjöld bæjarsjóðs.

Fyrir utan hin löngu sjúkdómsforföll ýmsra lögregluþjóna eftir 9. nóvember 1932 má nefna sem dæmi, að einum þeirra var veitt frí frá störfum um heils árs skeið 1938 með fullum launum (Geir F. Sigurðss.). Yfirlögregluþj. Erlingur Pálsson lá á sama ári tvo mánuði vegna meiðsla frá 9. nóv., en hafði þó ekki kennt sér svo mikils meins, að hann þyrfti að liggja áður. Sigurður Gíslason lá allengi á síðastliðnu hausti vegna meiðsla,

er hann hafði hlotið á árinu 1921 (Olafs Friðrikssonar málið) og þannig sætti lengi telja.

c) Skaðabótageiðslur til lögregluþjóna.

Á árinu 1936 greiddi bæjarsjóður Samundi Gíslasyni 600 kr. upp í læknskostnað vegna ýmsra meiðsla m.a. frá 9. nóv. Hafði hann farið fram á 1000 kr. skaðabætur. Nú hefir verið samþykkt að greiða þeim tveim lögregluþjónum, er láta af störfum vegna vanheilsu samtals 5200 kr. í skaðabætur, auk fullra eftirlauna. Ekkja Geirs Sigurðssonar hefir fengið full eftirlaun eftir mann sinn, o. s. frv.

II. Kröfur lögreglu og slökkviliðs um aukatryggingu 1939.

Aður en ég kem að því að gera grein fyrir tillögum þeim, sem ég hefi fram að fara út af erindi slökkviliðs- og lögreglumanna, er háttvirt bæjarráð lagði fyrir mig til umsagnar, vil ég fara nokkrum orðum um erindin sjálf.

1. Erindi slökkviliðs.

Í erindi slökkviliðsins frá 18. des. f.á., er óskað eftir "samvinnu" við bæjarráð um að koma á aukatrygging fyrir slökkviliðið. Er vitnað í samkomulagið á milli fulltrúa slökkviliðsins og borgarstjóra frá 1920 um tryggingarmálin. Kemur sú skoðun greinilega fram, að þau mál hafi ekki verið leyst með slysatryggingalögunum, og eskilegt væri að ráða þeim nú til lykta á formlegan hátt, þar sem orkað geti tvímælis, að hið mannlaga samkomulag frá 1920, sé bindandi fyrir bæinn. Hinsvegar eru engar ákveðnar kröfur gerðar, né tilboð lagt fram.

Í viðtali, er ég átti við færmann félags slökkviliðsmanna um nýjárið, fór ég fram á að slökkviliðið gerði nánari grein fyrir óskum sínum í málinu og tilboði því, er þeir styðdust

við. Mikill dráttur var á svari. Barst það mér ekki í hendur fyrir en 5. þ.m. Má vera að nokkru hafi valdið þar um, að formannsskipti urðu í félagi slökkviliðsmanna í janúar. Ég lét þetta erindi fylgja hér með.

Eins og erindið ber með sér, er tilboðið, sem fyrir lá, næsta óljóst og ófullkomið. Það sýnir og að slökkviliðið hefir ekki verið búð að gera sér fyllilega grein fyrir hvaða óskir um viðbótar-tryggingu það skyldi setja fram. Virðist hafa verið gengið út frá 7000.- kr. örorku- og dánarbótum. Miðað við að allt slökkviliðið væri tryggt á þann hátt, mundi árlegt íðgjald af hverjum manni nema kr. 17.92. Af tilboðinu verður ekki séð hvort átt er við hið svonefnda aðallið eingöngu, eða varðmennirnir skuli taldir með, en íðgjaldið er mismunandi fyrir þessa tvo flokka manna, eins og sýnt verður fram á hér á eftir.

Í síðara erindi sínu fara slökkviliðsmennirnir fram á meir en tvöfalt hærri bætur, eða heildartryggingu er nemi 20 þús. kr. í örorku og 15 þús. kr. í dánarbætur. Þessum óskum fylgir ekkert tilboð um kostnað við trygginguna. Leitaði ég því beint til Tryggingarstofnunar ríkisins og fékk ákveðið tilboð um aukatryggingu á slökkviliðinu, sem ég styðst við og lét fylgja hér með. Vegna þess hve mikið ber á milli í óskum slökkviliðsins og hve óákveðnar þær eru mun ég ganga út frá sömu tryggingu fyrir það og lögregluliðið.

2. Erindi lögregluliða.

Óskir lögreglunnar eru hinsvegar skýrt afmarkaðar, ef miða má við tilboð það, sem hún hefir aflað sér frá Tryggingarstofnun ríkisins, dags. 23. des. f.á. Þar er gengið út frá aukatryggingu, er nemi 6 þús. kr. við dauðsfall og 14 þús. kr. við algjörða örorku, sem mundi nokkurn veginn samsvara 10 þús.

kr. dánarbótum og 20 þús. kr. fullum örorkubótum, þegar hinna lögboðnu tryggingu er bætt við. Í skyldutryggingunni eru örorkubæturnar 14 þús. kr., dánarbætur til ekkju 3000.- kr., og vegna hvers barns innan 16 ára aldurs 100.- kr. fyrir hvert heilt ár, sem það vantar á að vera fullra 16 ára.

3. Slysbætur og tekmörkun á bótaskyldu.

Dánarbæturnar í hinna lögboðnu og frjálsu tryggingu eru að því leyti ólíkar, að í frjálsu tryggingunni eru þær ákveðin upphæð án tillits til tölu framfarðra, og greiðast í öllum tilfellum. Í lögboðnu tryggingunni fara dánarbæturnar eftir tölu erfingja, sem hinn látni hefur haft á framfæri sínu, og greiðast ekki, ef engir slíkir erfingjar eru fyrir hendi.

Örorkubæturnar eru einnig nokkuð mismunandi. Í lögboðnu tryggingunni greiðast örorkubætur því aðeins að skerðing starfsorkunnar nemi minnst $\frac{1}{5}$ hluta eða 20%, en í frjálsu tryggingunni við $\frac{1}{10}$ eða 10% orkumissir.

Örorkubæturnar eru mjög háðar matinu á skerðing starfsorkunnar, og lækka frá hámarkinu ört í hlutfalli við það. Fyrir slíku mati er eðlilega erfitt að finna réttan og sanngjarnan mælikvarða. Þegar ekki er um að ræða missir líma eða tap á sjón og heyrn, heldur heilsutjón af einhverju tagi verður að fara fram mat í hvert sinn, sem engar fastar reglur, er hinum tryggða væru kunnar, geta gilt um. Matið framkvæmir tryggingarlæknir.

Tafla sú, er tilfarð er í reglugerð um frjálsar tryggingar og hafa á hliðsjón af við ákvörðun orkumissisins (en nær eingöngu til lemstrana og sjónar- og heyrnartaps), virðist meir í vil tryggjandanum, en hinum tryggða. Full örorkuskerðing (100%) telst: 1. missir beggja handa eða handleggja, 2. beggja

ganglima, 3. handar eða handleggis og ganglims og 4. sjónar á báðum augum. Hinsvegar telst missir hægri handar aðeins 50%, missir vinstri handar eða annars fótar 40%, heyrnar á báðum eyrum 50%, sjónar á öðru auga 20%, heyrnar á öðru eyra 10% orku-missir o.s.frv. Fullar örorkubætur greiðast m.ö.o. ekki nema um stórkostlega lemstrun sé að ræða eða samsvarandi heilsutjón (má raunar vanta að lögjöldin séu aniðin með hliðsjón af því). Aftur á móti er enga tryggingu hægt að fá í hinni frjálsu slysa-tryggingu nema örorkutryggingin sé tekin með.

Í reglugerð um frjálsar tryggingar (3. gr.) er gert ráð fyrir ýmsum takmörkunum á bótaskyldunni. Tryggingin greiðir m.a. ekki bætur fyrir slys, sem stafa af "uppreisnum". Orðið uppreisn er næsta óákveðið, og væri því ef til vill hægt að heimfæra undir sama hugtak uppþot og óspektir af ýmsu tagi.

Auka-trygging lögreglunnar að minnsta kosti, hlýtur óhjákvæmilega að hafa fyrst og fremst það markmið, að tryggja lögregluþjónana gegn slysum af óvanalegu tagi, óvantum atburðum. Slysferir í stórum stíl geta varla átt sér stað undir öðrum kringumstæðum. Þyrfti slökkvilið einnig að starfa í tilefni af slíkum atburðum eða samfara þeim, betist nýtt ahættuatriði inn í starf þess, sem eykur slysa-hættuna.

Takmörkun á bótaskyldunni, sem að ofan getur, má því ekki ná til slysatryggingu lögreglu- og slökkviliðs, ef tryggingin á að ná tilgangi sínum. Ég bendi lögreglustjóra og Tryggingarstofnun ríkisins á þetta ákvæði reglugerðarinnar, sem útilokaði að hægt væri að taka tilboðunum fyrirvaralaust. Samkvæmt beiðni lögreglunnar hefir Tryggingarstofnunin gefið skriflega yfirlýsingu dags. 5. þ.m. um það, að öll slys, sem lögreglumenn hljóta í starfi sínu, skuli bótaskyld að fullu. Það sama á að gilda um störf slökkviliðs, og getur umrætt ákvæði

reglugerðarinnar því ekki valdið ágreiningi um bótaskyldu tryggingarinnar.

Reglugerð um frjálssar slysatryggingar (4. gr.) kveður svo á, að slys er hljóttast af íþróttaiðkunum ýmiskonar skuli ekki vera bótaskyld. Eins og kunnugt er verður lögreglan að hafa um hönd ýmsar erfiðar æfingar, sem auðveldlega geta hlotist slys af, sumpart til almennrar líkamsþjálfunar, sumpart sem beinan undirbúning undir starfið. Múnu kröfurnar um það heldur fara vaxandi. Slökkviliðis íðkar einnig íþróttir.

Eg snéri mér til Tryggingarstofnunar ríkisins og spurðist fyrir um, hvort þessar áhættur mættu skoðast innifaldir í tryggingunni. Svarið var, að Tryggingarstofnunin hefði ekki heimild til þess vegna endurtryggingdanna, en væri reiðubúin að taka þar með fyrir smávægilegt aukalögjald. Fylgir með tilboð um þetta atriði frá tryggingarstofnuninni, dags. 19. þ.m.

4. Kostnaður við aukatryggingu slökkviliðs og lögreglu.

Kostnaðurinn við að tryggja lögreglu- og slökkvilið á þann hátt sem gert er ráð fyrir í meðfylgjandi tilboðum og miðað við núverandi tölu væri sem hér segir:

(Dánarbætur 6 þús. kr., örorkubætur 14 þús. kr.)

<u>Lögreglan:</u>	Dauðsfall	Örorka	Samtals
50 götulögregluþjónar	kr. 645.00	1505.00	2150.00
10 lögregluþj. við skrifst.st.	" 96.00	224.00	320.00
Samtals	kr. 741.00	1729.00	2470.00
+ 25%	" 185.25	432.25	617.50
Netto	kr. 555.75	1296.75	1852.50

Vantanlega myndi ríkissjóður greiða 1/6 lögjaldsins eins og annan kostnað við lögregluna, og væru útgjöld þajarsjóðs því kr. 1543.75 á ári, miðað við núverandi tölu, eða kr. 25.73

á hvern lögregluþjón, en án tillits til ríkisframlagsins kr. 30.87. Við frekari fjölgun lögregluþjóna þakka útgjöldin nokkurnveginn hlutfallslega, sbr. þó hið mismunandi íggjald fyrir götu- og skrifstofulögreglu.

<u>S l ö k k v i l i ð i ð :</u>	Dauðsfall	Örorka	Samtals
2 slökkviliðastjórar	kr. 22.80	53.20	76.00
10 varðmenn	" 162.00	378.00	540.00
40 slökkviliðsmenn	" 384.00	896.00	1280.00
Samtals	kr. 568.80	1327.20	1896.00
+ 25%	" 142.20	331.80	474.00
Netto	kr. 426.60	995.40	1422.00

Heildar-kostnaður við þessa tryggingu slökkviliðsins væri rúmur 1400 kr., en samanlagður kostnaður við tryggingu slökkviliðs og lögreglu (að frádregnum 1/6 kostnaðarins hjá lögreglu) tæpar kr. 3000.00, miðað við núverandi liðsmannatölu. Hjá slökkviliðinu þarf sennilega ekki að búast við neinni starfsmannafjölgun fyrst um sinn.

Viðbótar-íggjöld vegna áhættu af æfingum eru þessi:

	Dauðsfall	Örorka	Samtals
Lögregluþjónar 60	kr. 36.00	126.00	162.00
+ 25%	" 9.00	31.50	40.50
Samtals	kr. 27.00	94.50	121.50
Slökkviliðsmenn 50 ...	kr. 15.00	35.00	50.00
+ 25%	" 3.75	8.75	12.50
Samtals	kr. 11.25	26.25	37.50

Viðbótariðgjald fyrir áhættu af íþróttaiðkunum lögreglu og slökkviliðs væri því samtals um kr. 150.00 á ári.

III. NIÐURSTÖÐUR OG TILLÖGUR.

Þá er að því komið að athuga:

1. hvort þera eigi að verða við óskum lögreglu- og slökkviliðs um aukna tryggingu gegn örorku og dauðeföllum, sem hljótast kunna af slysum í skyldu- störfum þessara manna og
2. hvort taka skuli þeim tilboðum um trygginguna er fyrir liggja eða hvort fara eigi aðrar leiðir, t.d. að bæjarjóstur taki á sig áhættuna.

1. Réttur starfsmanna til aukatryggingu.

Þegar svara á fyrri spurningunni kemur m.a. til álita hvort veita eigi þessum starfsmannaflokkum einum slík hlunnindi, hvað mæli með því, hvort það sé réttláttanlegt gagnvart öðrum starfsmönnum bæjarins, og þá fyrst og fremst þeim, sem skylda er að tryggja gegn slysum.

Störfum slökkviliðs og lögreglu er öðruvísi háttað en annara starfsmanna bæjarins. Störf þessara manna útheimta að þeir séu reiðubúnir, hvenær sem þörf krefur og skyldan býður, að leggja sig í yfirvofandi, augljósa hættu fyrir meðbergarana, án þess, ef svo má að orði komast, að taka tillit til lífs síns eða líma. Það er því ekki nema eðlilegt sanngirnis mál, að hið opinbera sjái þeim fyrir sem fyllstri tryggingu gegn lífs- og heilsutjóni í starfinu. Auk þess getur það verið beint hagsmunamál fyrir heildina. Starfsmennirnir verði fúsari að leggja sig í óvenjulegar hættur, sem starfinu eru samfara, þegar mikið á reynir, ef þeir eru þannig tryggðir. Að síðustu getur aukatryggingin orðið fjárhagslegt hagsmunamál fyrir bæinn, ef veruleg óhöpp vilja til samfara störfunum.

Húgildandi slysatrygging er ófullkomin eða þæturnar ófullnægjandi. Bæjarfélagið hefir hinsvegar almenna framfaraskyldu gagnvart borgurunum. Sú skylda er, síðferðilega séð,

þyngri á metunum, þegar í hlut eiga starfsmenn, sem hlotið hafa varanlegt heilsutjón eða jafnvel lífstjón í þágu bæjarfélagsins. Auka-trygging til handa slökkviliði og lögreglu ætti að minnka áhættuna af þeim framfærslukostnaði, eða jafnvel koma í veg fyrir, að þeirinn þyrfti að hlaupa undir bagga með viðbótarhjálpi við skylduþryggingu og eftirlaunatryggingu til þessara starfsmannaflokka.

2. Frjáls slysatrygging fyrir lögreglu- og slökkvilið.

Hér að framan hefir verið sýnt, að ýmsar mikilvægar ástæður mæla með því, að slökkviliði og lögreglu sé tryggð viðbótarhjálpi við hina almennu slysa- og eftirlaunatryggingu. Virðist óeðlilegt, að bæjarstjórn taki á sig ákveðnar skuldbindingar um skaðabótageiðslur úr bæjarsjóði ekki eist þar sem enginn verasjóður er fyrir hendi í því skyni. Tilboð þau frá Tryggingarstofnun ríkisins um aukatryggingu, sem fyrir liggja, virðast hægstað, og því rétt að taka þeim með vissum skilyrðum:

a) Að taksörkun sú á bótaskyldunni, sem 3. gr., liður a, í reglugerð um frjálsar slysatryggingar gerir ráð fyrir, og um var rætt hér að framan, gildi ekki um aukatryggingu slökkviliðs og lögreglu.

b) Að öll slys, er hljóttast kunna af efingum, hverju nafni sem nefnist, og liðunum er skylt að iðka til að auka starfshæfni sína, skuli vera bótaskyld á sama hátt og slys, er hljóttast af starfi. Greiðist fyrir það viðbótariðgjald samkvæmt tilboði Tryggingarstofnunarinnar frá 19. þ.m.

3. Samkomulagsatriði.

Um eftirfarandi atriði þarf að verða samkomulag á milli bæjarins og Tryggingarstofnunar ríkisins:

a) Að Tryggingarstofnunin greiði framvegis dagpeninga til þæjarins vegna starfsmanna, er fjarverandi eru frá störfum af völdum slysfara en halda launum sínum, á sama hátt og til manna, er fá ekki góldið kaup. Lögnum um almennar slysatryggingar verður óefað síðar breytt í það horf, eins og öll samgirnir mæli með.

b) Að Tryggingarstofnunin endurgreiði þann kostnað (eftir samkomulagi), sem þeirinn hefir orðið að bera vegna bóta-skyldra slysa starfsmanna sinna, og tryggingin hefir ekki bæt enn. Er þar þá fyrst og fremst um að ræða dagpeninga-greiðslur og sjúkrakostnað vegna lögregluþjóna, sem og sérstakar slysaþætur (örorkuþætur til Geirs F. Sigurðssonar og Björns Vigfússonar).- Hinn lagailegi réttur mun að sömmu fyrntur, en aftur á móti virðist alls ekki útilokað, að hegt sé að senja um endurgreiðslu einhvers hluta að minnsta kosti, um leið og Tryggingarstofnunin fær aukin viðskipti við þeim.

4. Hagnýting slysatryggingarinnar og aukabætur.

Yfirstjórn þæjarmálanna þarf að gera ráðstafanir til, að vanræksla á tilkynningu um slysa slysatryggðra starfsmanna geti ekki átt sér stað og ríkt sé gengið eftir þeim bótum, er Tryggingarstofnuninni ber að inna af hendi. Þá þyrfti og nauðsynlega að taka afstöðu til aukagreiðslna vegna slysa (kaup-greiðslur áður en Tryggingarstofnunin greiðir dagpeninga, lækni-kostnaður sem tryggingin greiðir ekki, valdi meiðslna vinnutjóni skemur en í 10 daga) og að sömmu reglur gildi um þær hjá öllum stofnunum þæjarins. Mundi vel mega koma á föstum reglum í því efni. Askilegt væri, að hver stofnun safnaði hjá sér skýrelum um vinnuforföll vegna slysa, og hvaða kostnaður hlýst af þeim.

Á hinn bóginn mun erfitt að koma á föstum og ákveðnum

reglum um betur vegna örorku og dauðsfalla, er hljótast af slysum við almenna vinnu. Þarinn getur ekki farið út á þá braut að tryggja öllum þeim starfsmönnum aukahjálp, fram yfir það sem slysaftryggingin veitir til fastra manna og daglaunamanna, og eftirlaunaftryggingin til fastra manna, enda minni hvöt til þess en fyrir lögreglu- og slökkvilið, eins og rök hafa verið leidd að.

Framfærsluskylda bæjarins stendur allstaðar á bak við.

Verður í hverju einstöku tilfalli að gera út um, hvort veita skuli aukahjálp, slysabætur, sem telst þá ekki framfærslustyrkur. Það er ekki einasta mannúðaratriði heldur getur það oft verið hreint fjárhagslegt hagsmunamál fyrir bæinn, að veita slíka aukahjálp, þegar svo stendur á, ef hann þar með ef til vill getur loseð sig við yfirvofandi framfærslu-áhrættu. Hitt er annað mál, sem hér er ekki til umræðu, hvort hin almenna slysa-trygging er ekki ófullnægjandi í sinni núverandi mynd.

5. Tillögur.

Semkvæmt framanrituðu leyfi ég mér að gera að tillögu minni, að keypt sé auka-slysaaftrygging til handa lögreglu- og slökkviliði bæjarins, er nemi 14 þús. kr. (fullum) örorkubótum og 6 þús. kr. dánarbótum hjá Tryggingarstofnun ríkisins, með þeim kjörum og skilmálum er tilgreindir eru í tilboðum hennar frá 23. des. f.á. og 6. febr. þ.á. ásamt öðrum meðfylgjandi skýringum.

Um leið og tryggingin kemist á er nauðsynlegt, að lögreglu- og slökkviliðsmönnum skiljist, að þeir eigi ekki frekari bótakröfur á bæinn vegna slysa.

Þeyra þar undir kröfur um betur fyrir þuni, t.d. vasa- (og armbands) úr, sjálfblekunga og annað varðmæti, er starfsmenn kunna að hafa meðferðis. Slíkar kröfur geta farið algjörlega

út í öfgar, og bæjarráði eða bæjarstjórn er naumast samboðið að sitja við afgreiðslu slíkra smámuna hvað eftir annað.

Eg legg það undir álit háttvirts bæjarráðs hvort það vill láta bæjarsjóð bera allan kostnað af tryggingunni, eða gefa starfsmönnum kost á henni með því skilyrði, að þeir greiði nokkurn hluta íðgjaldanna - t.d. 25% - og félög þeirra taki þá að sér að sjá um skilvísu greiðslu þess hluta íðgjaldsins.

Tvennt virðist mæla með slíkri þátttöku starfsmannanna.

- a) Þeir fengju með því takiferi til að sýna áhuga sinn fyrir málefnum í verki, án verulegra fjárútláta eða fórna.
- b) Aðrir starfsmenn ættu að hafa minni hvöt til að bera fram kröfur af sama tagi, ef öllum mönnum er ekki ljóst að lög- reglu- og slökkvilið hafa sérstöðu í þessu efni.

A móti þátttökunni mælir aftur, að með henni þykir starfsmönnum ef til vill hlunnindin við aukatrygginguna svo mikið skert, að hún nær ekki tilgangi sínum að því leyti.

Í þessu sambandi er rétt að minna á það, að aðstaða allra þessara manna er ekki sú sama. Slökkviliðsmenn, aðrir en þeir, er skipa varðliðið, eru ekki fastir starfsmenn bæjarins, og njóta því ekki eftirlauna-réttar. Slysabæturnar til handa þeim, eru því í sjálfu sér minna virði en til föstu slökkviliðsmannanna. Veri ef til vill rétt að taka tillit til þess, ef til greina kemmi að binda trygginguna þátttökuskilyrðinu.

Akvæði eftirlaunareglugerðar bæjarins um eftirlaun vegna slysa, eru einhver þau sýnilegustu af því tagi, sem hægt er að hugsa sér. Þar er gert ráð fyrir (18. gr.) að verði starfsmaður ófar til starfs síns vegna slyss í starfinu, skuli hann fá full eftirlaun, án tillits til þess, eftir því sem skilið verður, hver starfsorka hans er á öðrum sviðum. Engin tryggingarstofnun mundi telja sér fært að veita slíkar örorkubætur

með vanalegum skilmálum, og ber fóstum starfsmönnum Reykjavíkur-
bæjar vissulega að líta á þau hlunnindi og meta þau að verð-
leikum.

Reykjavík, 20. febrúar 1940.

^u Björn ^u Björnsson